

OBWIESZCZENIE MINISTRA OBRONY NARODOWEJ

z dnia 18 września 1975 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu uchwały Komitetu Obrony Kraju z dnia 21 grudnia 1971 r. w sprawie formacji samoobrony.

1. Na podstawie § 2 uchwały Komitetu Obrony Kraju z dnia 15 września 1975 r. zmieniającej uchwałę w sprawie formacji samoobrony (Monitor Polski Nr 32, poz. 199) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst uchwały Komitetu Obrony Kraju z dnia 21 grudnia 1971 r. w sprawie formacji samoobrony (Monitor Polski z 1972 r. Nr 5, poz. 28), z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów wydanych przed dniem ogłoszenia jednolitego tekstu, z zachowaniem ciągłej numeracji rozdziałów, paragrafów, ustępów, punktów i liter.

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst nie obejmuje następujących przepisów:

1) § 37 uchwały Komitetu Obrony Kraju z dnia 21 grudnia 1971 r. w sprawie formacji samoobrony w brzmieniu:

„§ 37. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”;

2) § 3 uchwały Komitetu Obrony Kraju z dnia 15 września 1975 r. zmieniającej uchwałę w sprawie formacji samoobrony w brzmieniu:

„§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”

Minister Obrony Narodowej: W. Jaruzelski

Załącznik do obwieszczenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 18 września 1975 r. (poz. 200).

UCHWAŁA KOMITETU OBRONY KRAJU

z dnia 21 grudnia 1971 r.

w sprawie formacji samoobrony.

Na podstawie art. 118 ust. 5 i art. 135 ust. 2 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1967 r. Nr 44, poz. 220, z 1972 r. Nr 53, poz. 342, z 1973 r. Nr 27, poz. 153; Nr 38, poz. 224 i Nr 47, poz. 276, z 1974 r. Nr 24, poz. 142 oraz z 1975 r. Nr 16, poz. 91) uchwała się, co następuje:

Rozdział 1

Przepisy ogólne.

§ 1. 1. Formacje samoobrony są cywilnymi jednostkami organizacyjnymi przeznaczonymi do ochrony ludności, zakładów pracy oraz urządzeń użyteczności publicznej przed skutkami działania środków masowego rażenia i innymi działaniami nieprzyjaciela.

2. W czasie pokoju formacje samoobrony prowadzą szkolenie osób pełniących w nich służbę oraz uczestniczą w przygotowaniu ochrony ludności i jej mienia, zakładów pracy i urządzeń użyteczności publicznej.

3. Formacje samoobrony biorą również udział w zapobieganiu klęskom żywiołowym, w zwalczaniu skutków pożarów, powodzi i innych klęsk oraz katastrof zagrażających bezpieczeństwu życia lub mienia większej ilości osób, a także uczestniczą w pracach społecznych o charakterze gospodarczym, użytecznych dla celów obronnych.

§ 2. Formacjami samoobrony są:

1) oddziały samoobrony:

- a) zakładowe (ZOS),
- b) terenowe (TOS),
- c) specjalistyczne (SOS);

2) grupy samoobrony:

- a) zakładowe (ZGS),
- b) terenowe (TGS);

3) komendy samoobrony:

- a) zakładowe (ZKS);
- b) terenowe (TKS).

§ 3. 1. W formacjach samoobrony, pełnią służbę osoby, którym nadano przydziały organizacyjno-mobilizacyjne do tej służby.

2. Prawem i obowiązkiem każdego obywatela zdolnego ze względu na wiek i stan zdrowia jest zgłoszenie się ochotniczo do pełnienia służby w formacjach samoobrony. Ochotnicze zgłoszenie się do tej służby nie zwalnia od innych obowiązków wynikających z przepisów o powszechnym obowiązku obrony.

§ 4. Przez użyte określenia minister i ministerswo należy rozumieć również inne naczelne i centralne organy

administracji państwowej, a także centralne organy spółdzielcze oraz centralne organy organizacji politycznych, społecznych i zawodowych.

Rozdział 2

Zasady tworzenia formacji samoobrony.

Zakładowe formacje samoobrony.

§ 5. 1. Zakładowe oddziały samoobrony tworzy się w uspołecznionych zakładach pracy (przedsiębiorstwach, urzędach, instytucjach, szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych, zakładach naukowych, szpitalach i innych zakładach społecznych służby zdrowia, placówkach kulturalno-oświatowych itp.), odpowiadających warunkom określonym przez Szefa Obrony Cywilnej Kraju, zwanych dalej „zakładami pracy”.

2. W większym zakładzie pracy można utworzyć dwa lub więcej zakładowych oddziałów samoobrony.

3. Zakładowy oddział samoobrony może być utworzony jako wspólny dla dwu lub więcej zakładów pracy sąsiadujących ze sobą, jak również dla zakładu pracy i przyzakładowego osiedla mieszkaniowego.

4. W zakładzie pracy, w którym nie ma warunków do utworzenia zakładowego oddziału samoobrony, może być utworzona zakładowa grupa samoobrony.

§ 6. 1. Zakładowy oddział samoobrony (zakładową grupę samoobrony) tworzy kierownik zakładu pracy za zgodą lub na polecenie kierownika bezpośrednio nadrzędnej jednostki organizacyjnej, a jeżeli zakład pracy podlega radzie narodowej — za zgodą lub na polecenie właściwego terenowego organu administracji państwowej.

2. Zakładowy oddział samoobrony wspólny dla dwu lub więcej zakładów pracy tworzą kierownicy tych zakładów za zgodą lub na polecenie organów określonych w ust. 1, a zakładowy oddział samoobrony wspólny dla zakładu pracy i przyzakładowego osiedla mieszkaniowego — również za zgodą terenowego organu administracji państwowej.

§ 7. 1. Zakładowy oddział samoobrony (zakładowa grupa samoobrony) podlega bezpośrednio kierownikowi zakładu pracy.

2. W razie utworzenia zakładowego oddziału samoobrony wspólnego dla dwu lub więcej zakładów pracy oddział ten podlega kierownikowi zakładu pracy określone-
mu przez kierowników bezpośrednio nadrzędnych jednostek organizacyjnych.

§ 8. 1. W zakładach pracy, w których działają co najmniej dwa zakładowe oddziały samoobrony, może być utworzona zakładowa komenda samoobrony.

2. Jeżeli w zakładzie pracy została utworzona zakładowa komenda samoobrony, zakładowe oddziały samoobrony podlegają bezpośrednio zakładowemu komendantowi samoobrony.

3. Zakładową komendę samoobrony tworzy się w trybie określonym w § 6 ust. 1.

4. Zakładowy komendant samoobrony podlega kierownikowi zakładu pracy, w którym komenda została utworzona.

Terenowe formacje samoobrony.

§ 9. 1. Terenowe oddziały samoobrony tworzy się w jednostkach podziału administracyjnego stopnia podstawowego, w liczbie uzależnionej od potrzeb i od liczby osób podlegających obowiązkowi służby w formacjach samoobrony.

2. W skład terenowego oddziału samoobrony mogą wchodzić służby i pododdziały tworzone w zakładzie, w którym nie ma zakładowego oddziału samoobrony lub zakładowej grupy samoobrony.

§ 10. 1. O utworzeniu terenowego oddziału samoobrony decyduje terenowy organ administracji państwowej stopnia podstawowego.

2. O utworzeniu służb i pododdziałów, o których mowa w § 9 ust. 2, decyduje terenowy organ administracji państwowej stopnia podstawowego w uzgodnieniu z kierownikiem zakładu pracy.

§ 11. Terenowy oddział samoobrony podlega terenowemu organowi administracji państwowej, który wydał decyzję o jego utworzeniu.

§ 12. 1. We wsi oraz w bloku budynków mieszkalnych, na których terenie nie działa terenowy oddział samoobrony, może być utworzona terenowa grupa samoobrony w trybie określonym w § 10 ust. 1.

2. Terenowa grupa samoobrony podlega bezpośrednio terenowemu komendantowi samoobrony, kierownikowi administracji domów mieszkalnych lub innemu kierownikowi jednostki organizacyjnej wyznaczonemu przez terenowy organ administracji państwowej stopnia podstawowego.

§ 13. 1. W miastach oraz w dzielnicach miast, w których działają co najmniej dwa terenowe oddziały samoobrony, może być utworzona terenowa komenda samoobrony w trybie określonym w § 10 ust. 1.

2. Jeżeli w mieście lub dzielnicy została utworzona terenowa komenda samoobrony, terenowe oddziały samoobrony podlegają bezpośrednio terenowemu komendantowi samoobrony.

3. Terenowy komendant samoobrony podlega właściwemu terenowemu organowi administracji państwowej.

Specjalistyczne oddziały samoobrony.

§ 14. 1. Specjalistycznymi oddziałami samoobrony są:

- 1) oddziały pierwszej pomocy medycznej,
- 2) oddziały wynoszenia poszkodowanych,
- 3) oddziały ratownictwa technicznego,

- 4) oddziały odkażania i dezaktywacji,
- 5) oddziały łączności radiowej,
- 6) oddziały wydobywania wody,
- 7) oddziały ochrony obiektów.

2. Szef Obrony Cywilnej Kraju w porozumieniu z zainteresowanym ministrem lub terenowym organem administracji państwowej stopnia wojewódzkiego może ustalać inne rodzaje specjalistycznych oddziałów samoobrony.

3. Specjalistyczne oddziały samoobrony mogą być tworzone jako oddziały resortowe lub terenowe (wojewódzkie, miejskie, dzielnicowe). Oddziały te mogą być oddziałami stacjonarnymi lub manewrowymi.

§ 15. O utworzeniu specjalistycznego oddziału samoobrony decyduje:

- 1) organ określony przez zainteresowanego ministra — w stosunku do oddziałów resortowych,
- 2) terenowy organ administracji państwowej stopnia wojewódzkiego — w stosunku do oddziałów terenowych.

§ 16. Specjalistyczny oddział samoobrony podlega:

- 1) resortowy — organowi określonemu przez właściwego ministra,
- 2) terenowy — właściwemu terenowemu organowi administracji państwowej lub kierownikowi jednostki organizacyjnej przez niego określone.

§ 17. Ustalanie zasad tworzenia i działania terenowych specjalistycznych oddziałów samoobrony oraz udzielanie fachowej pomocy w ich zorganizowaniu, wyposażeniu i szkoleniu, jak również sprawowanie merytorycznej kontroli w tym zakresie należy do:

- 1) Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej — w zakresie oddziałów pierwszej pomocy medycznej i oddziałów wnoszenia poszkodowanych,
- 2) Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych — w zakresie oddziałów ratownictwa technicznego o charakterze ogólnym,
- 3) Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska — w zakresie oddziałów odkażania i dezaktywacji oraz oddziałów ratownictwa technicznego działających w dziedzinie gospodarki komunalnej,
- 4) Ministra Łączności — w zakresie oddziałów łączności radiowej,
- 5) Ministra Spraw Wewnętrznych — w zakresie oddziałów ochrony obiektów,
- 6) właściwych ministrów, w porozumieniu z którymi zostało ustalone tworzenie oddziałów samoobrony stosownie do § 14 ust. 2.

Rozdział 3

Zasady organizacji i przygotowania formacji samoobrony.

§ 18. W skład oddziałów samoobrony (zakładowych, terenowych i specjalistycznych) wchodzi: komendant oddziału, zastępca komendanta oddziału do spraw politycznych i inni zastępcy, zespół polityczno-propagandowy oraz służby określonych specjalności, a także — w zależności od potrzeb i wielkości oddziału samoobrony — sztab oddziału.

§ 19. 1. W zakładowych i terenowych oddziałach samoobrony mogą być tworzone następujące podstawowe służby:

- 1) rozpoznania,
- 2) łączności i alarmowania,
- 3) przeciwpożarowa,
- 4) medyczno-sanitarna,
- 5) porządkowo-ochronna,
- 6) ratownictwa technicznego,
- 7) odkażania i dezaktywacji,
- 8) schronowa,
- 9) opieki społecznej,
- 10) weterynaryjna.

2. Na zasadach określonych przez Szefa Obrony Cywilnej Kraju mogą być również tworzone inne służby.

3. W specjalistycznych oddziałach samoobrony tworzy się służby i pododdziały o określonym przeznaczeniu, wynikającym z charakteru oddziału i bazy organizacyjnej, na jakiej oddział się tworzy.

§ 20. 1. W oddziałach samoobrony mogą być tworzone pododdziały szkolenia poborowych, w których prowadzi się szkolenie poborowych w zakresie samoobrony lub wojskowe szkolenie poborowych.

2. Oddziały samoobrony mogą być tworzone jako oddziały (ośrodki) przeznaczone wyłącznie do szkolenia poborowych w zakresie samoobrony lub wojskowego szkolenia poborowych. W skład tych oddziałów (ośrodków) wchodzi: komendant oddziału (ośrodka), pododdziały (drużyny, plutony i kompanie) oraz w zależności od potrzeb, zastępca komendanta, sztab oddziału (ośrodka) i instruktorzy.

3. Pododdziały, o których mowa w ust. 1, oraz oddziały samoobrony przeznaczone wyłącznie do szkolenia poborowych w zakresie samoobrony tworzy się na wniosek szefa właściwego wojewódzkiego sztabu wojskowego.

4. O utworzeniu oddziału samoobrony przeznaczonego wyłącznie do prowadzenia wojskowego szkolenia poborowych decyduje Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z właściwym ministrem lub terenowym organem administracji państwowej stopnia wojewódzkiego.

§ 21. 1. Struktura organizacyjna oddziału, grupy i komendy samoobrony powinna być ustalona w sposób zapewniający zdolność do podjęcia w czasie bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, mobilizacji i wojny zadań obronnych w okresie całodobowym przez odpowiednią część oddziału i komendy.

2. Zakłady pracy i ich jednostki nadrzędne mogą tworzyć etatowe stanowiska komendantów zakładowych oddziałów i komend samoobrony oraz inne etatowe stanowiska w tych formacjach w ramach ustalonego ogólnego limitu zatrudnienia.

§ 2. 1. Za zorganizowanie, szkolenie, wyposażenie i całość przedsięwzięć związanych z zapewnieniem zdolności do działania formacji samoobrony są odpowiedzialni bezpośrednio w stosunku do:

- 1) zakładowych oddziałów, grup i komend samoobrony — kierownicy zakładów pracy, w których zostały one utworzone;
- 2) terenowych oddziałów, grup i komend samoobrony — kierownicy jednostek organizacyjnych określonych przez terenowe organy administracji państwowej, na których terenie zostały one utworzone;
- 3) specjalistycznych oddziałów samoobrony — kierownicy resortowych jednostek organizacyjnych i kierownicy jednostek organizacyjnych określonych przez terenowe organy administracji państwowej, które zostały zobowiązane do zorganizowania określonych oddziałów.

2. Kierownictwo i nadzór nad formacjami samoobrony w sprawach, o których mowa w ust. 1, sprawują odpowiednio właściwi ministrowie oraz terenowe organy administracji państwowej.

§ 23. 1. Działalnością formacji samoobrony w czasie pokoju i realizacją ich zadań kierują odpowiednio kierownicy zakładów pracy oraz terenowe organy administracji państwowej.

2. W razie klęski żywiołowej lub katastrofy terenowe organy administracji państwowej stopnia wojewódzkiego i podstawowego mogą zarządzić użycie do akcji ratowniczych wszystkich formacji samoobrony działających na danym terenie, w tym również formacji zakładowych.

§ 24. 1. Do udzielania fachowej pomocy w zorganizowaniu, wyposażeniu i szkoleniu służb w zakładowych i terenowych oddziałach samoobrony są obowiązani:

- 1) Prezes Urzędu Energii Atomowej przy współudziale innych właściwych ministrów — w zakresie służby rozpoznania, jeśli chodzi o wykrywanie skażeń;
- 2) Minister Łączności — w zakresie służby łączności i alarmowania;
- 3) Minister Zdrowia i Opieki Społecznej — w zakresie służb medyczno-sanitarnej oraz opieki społecznej;
- 4) Minister Spraw Wewnętrznych — w zakresie służb przeciwpożarowej oraz porządkowo-ochronnej;

5) Minister Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych — w zakresie służby ratownictwa technicznego;

6) Minister Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska — w zakresie służb odkażania i dezaktywacji oraz schronowej;

7) Minister Rolnictwa — w zakresie służby weterynaryjnej.

2. Zażądania określone w ust. 1 właściwi ministrowie wykonują w porozumieniu z Szefem Obrony Cywilnej Kraju.

§ 25. 1. Organizacje społeczne uczestniczą w ramach swej statutowej działalności w przygotowaniu określonych służb w oddziałach samoobrony na zasadach określonych przez władze naczelne tych organizacji w uzgodnieniu z Szefem Obrony Cywilnej Kraju.

2. Członkowie zespołów społecznych tych organizacji, a w szczególności Polskiego Czerwonego Krzyża, Związku Ochotniczych Straży Pożarnych oraz Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej, którzy otrzymali przydziały organizacyjno-mobilizacyjne do służby w formacjach samoobrony lub zgłosili się do niej ochotniczo, wchodzi w skład oddziałów samoobrony. Osoby te podlegają organizacyjnie komendantowi oddziału na ogólnie obowiązujących zasadach.

§ 26. 1. Szef Obrony Cywilnej Kraju określa zasady tworzenia i działania zakładowych i terenowych oddziałów samoobrony oraz grup i komend samoobrony.

2. Właściwi ministrowie w uzgodnieniu z Szefem Obrony Cywilnej Kraju określają szczegółowe zasady tworzenia i działania specjalistycznych oddziałów samoobrony.

Rozdział 4

Zasady wyposażenia i finansowania formacji samoobrony:

§ 27. Podstawowe wyposażenie formacji samoobrony stanowią maszyny, sprzęt, urządzenia oraz środki materiałowe stanowiące własność jednostek gospodarki społecznej, w których formacje te zostały utworzone, lub terenowych jednostek administracji państwowej zobowiązanych do utworzenia tych formacji oraz sprzęt techniczno-wojskowy, gromadzony zgodnie z planami zaopatrzenia w ramach wydatków obronnych.

§ 28. Ministrowie określone w § 24 zapewnią opracowanie odpowiednich materiałów szkoleniowych na potrzeby formacji samoobrony w uzgodnieniu z Szefem Obrony Cywilnej Kraju oraz spowodują zaopatrzenie w te materiały formacji samoobrony.

§ 29. Minister Obrony Narodowej:

- 1) zapewnia formacjom samoobrony według ustalonych zasad wyposażenia:
  - a) odpłatnie — sprzęt techniczno-wojskowy i specjalistyczny sprzęt powszechnej samoobrony oraz części zamiennie do tego sprzętu, jak również materiały szkoleniowe,
  - b) nieodpłatnie — wydawnictwa fachowo-wojskowe;

2) określa:

- a) zasady i tryb planowania zaopatrzenia formacji samoobrony w sprzęt i materiały, o których mowa w pkt 1 lit a), jak również zasady przekazywania i odbioru tego sprzętu i materiałów,
- b) zasady prowadzenia ewidencji, przechowywania, eksploatacji, rotacji oraz remontu sprzętu techniczno-wojskowego i specjalistycznego powszechnej samoobrony.

§ 30. 1. Wydatki państwowych i spółdzielczych jednostek organizacyjnych, związane z wyposażeniem formacji samoobrony w sprzęt techniczno-wojskowy i specjalistyczny sprzęt powszechnej samoobrony, w części zamienne do tego sprzętu, w umundurowanie, oznaki oraz wydatki szkoleniowe podlegają finansowaniu ze środków budżetowych w ramach limitów wydatków obronnych, w trybie określonym przez Ministra Finansów.

2. Wydatki na sprzęt i materiały wykorzystywane w bieżącej działalności państwowych i spółdzielczych jednostek organizacyjnych, a znajdujące zastosowanie w działalności formacji samoobrony, podlegają finansowaniu na zasadach ogólnych, przewidzianych dla działalności podstawowej.

3. Wydatki organizacji społecznych związane z działalnością formacji samoobrony są finansowane ze środków własnych, które w razie potrzeby mogą być uzupełniane dotacją budżetową.

4. Koszty związane z prowadzeniem wojskowego szkolenia poborowych w oddziałach samoobrony ponosi Ministerstwo Obrony Narodowej.

§ 31. Wyposażenie formacji samoobrony w sprzęt, umundurowanie (specjalne oznaki), urządzenia oraz w pomieszczenia, jak również w inne środki materiałowe i finansowe zapewniają:

- 1) ministerstwa, zjednoczenia (jednostki równorzędne) i zakłady pracy — dla zakładowych oddziałów, grup i komend samoobrony oraz resortowych specjalistycznych oddziałów samoobrony;
- 2) terenowe organy administracji państwowej — dla terenowych oddziałów, grup i komend samoobrony, dla zakładowych oddziałów i komend samoobrony w za-

kładach pracy podległych radom narodowym oraz dla terenowych specjalistycznych oddziałów samoobrony.

Rozdział 5

Przepisy dotyczące okresu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, ogłoszenia mobilizacji i czasu wojny.

§ 32. Po wprowadzeniu stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, ogłoszeniu mobilizacji lub wybuchu wojny szefowie obrony cywilnej kierują działalnością wszystkich formacji samoobrony istniejących na danym terenie.

§ 33. 1. Osobom pełniącym czynną służbę w formacjach samoobrony w czasie stanu bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa Państwa, mobilizacji i wojny przysługuje w razie skoszarowania bezpłatne całodzienne wyżywienie — na zasadach ustalonych dla żywienia osób pełniących służbę w jednostkach zmilitaryzowanych w systemie koszarowym.

2. Wyżywienie, o którym mowa w ust. 1, zapewniają:

- 1) w zakładowych i resortowych formacjach samoobrony — zakłady pracy, w których te formacje zostały utworzone, stosownie do wytycznych właściwych ministrów;
- 2) w terenowych formacjach samoobrony — kierownicy jednostek organizacyjnych wyznaczonych przez właściwe terenowe organy administracji państwowej.

Rozdział 6

Przepisy końcowe.

§ 34. Szef Obrony Cywilnej Kraju za zgodą Ministra Obrony Narodowej i Ministra Spraw Wewnętrznych określa wzory umundurowania i oznak oraz zasady ich noszenia przez osoby odbywające służbę w formacjach samoobrony.

§ 35. Zasady tworzenia specjalistycznych oddziałów samoobrony przewidzianych do militaryzacji, ich strukturę organizacyjną, zasady podległości i działania tych oddziałów oraz zasady wyposażenia w niezbędny sprzęt i środki regulują przepisy o militaryzacji.